

Posudek bakalářské práce Tomáš Korda: Ideologie liberalismu aneb ideologie po svém konci, Praha 2011, 64 s.

Tématem bakalářské práce Tomáše Kordy je ideologie v jejích současných sociálních souvislostech. Autor vymezuje ideologii jako ontologickou nutnost pro zajištění fungování daného řádu (s.60). Jde o legitimní tematiku sociologie vědění, nicméně autorovo pojednání se pohybuje značnou měrou ve filosofické rovině, obsahuje velké množství postřehů, jež mají řadu aspektů kritiky myšlení a myšlenkových forem. Kritické postřehy se pak autor pokouší zasazovat do kontextuálních rámců.

Významným kontextem bakalářské práce je současný globalizovaný postindustriální kapitalismus jako konstelace soudobé cynické ideologie, již autor vymezil jako nadindividuální sociální fakt strukturující vědomí většího počtu lidí, jež uchopuje realitu deskriptivně, nic neproblematizuje a zdánlivě jen konstatuje fakta ve smyslu „věku konce ideologií“. Soudobý neoliberalismus není dobou „konce ideologií“, ale časem, kdy pravda slouží efektivní lži. Cynismus autor vidí v určité optice, která zaujímá pózu: „císař je nahý, přestože má nové šaty“, dále v postmodernismu, jež formuje zdánlivě mnohostranné, pluralitní možnosti voleb, jež jsou však naprogramovány konzumeristickou aparaturou postindustriálního kapitalismu. Postmoderna jako ideologie pozdního kapitalismu pak zakrývá realitu návratu třídního panství a to, že kapitalistické krize jako sociální šoky mají systém zbavit nepotřebných lidí, kteří nejsou efektivní pro jeho fungování. Kapitál využívá mediálních prostorů ke smíšení žité skutečnosti a simulaker, jež symbolizuje odcizené vědomí.

Cynismus soudobé ideologie vidí autor rovněž v tzv. politice strachu. V soudobé politice je využíváno ideologické pole strachu jako reflektované úzkosti při vytváření umělého rizika při souběžném prorůstání politiky logikou trhu. Politika strachu reprodukuje poptávku po spotřebě věcí (a samotné ideologie) k utišení úzkosti. Cílem soudobé ideologie je šíření pocitu bezvýchodnosti, potvrzování toho, že systém je beznadějný, nicméně nutný, nejlepší z možných světů... Na druhé straně lze s autorem souhlasit, že kritické myšlení dnes nevystačí s pouhým normativním odmítáním (způsobu života, chování, konzumerismu, kapitalismu, Systému atd.), ale vyžaduje návrat myšlení k dialektice vztahů subjektu a objektu, pojmů a reality.

Náměty pro diskusi při obhajobě:

Práce má některé nedostatky, na mnoha místech neargumentuje dostatečně do hloubky některá klíčová tvrzení – např. teze že soudobá ideologie zakrývá realitu návratu třídního panství – mohla být podložena analýzou mocensko-organizačních a politických transformací soudobého kapitalismu od 70. a 80. let minulého století, popřípadě změnami a trendy v sociální struktuře posilující sociální a třídní nerovnosti.

Významnou roli autor přikládá médiím a jejich komunikačním prostorům, přesto však neukázal na významné formy utváření znaků a symbolů, jež mohou ilustrovat míru moci a účinnosti ideologického pole – a zejména neobjasnil příznačnou sociologickou souvislost, jež vyplývá z faktu, že mediální byznys sám je jedním z nejvýznamnějších oborů informatizované globality postindustriálního kapitalismu.

Při „mapování symptomů ideologie“ uvádí na str. 55 autor jako jeden z příkladů „špatně položené otázky“ ve vztahu člověka a přírody v současnosti hlubinnou ekologii jako „sentimentálně charitativní“ vztah k přírodě, jež z člověka činí otroka objektu přírody, kde subjekt nereflektuje svou vlastní pozici? Tuto tezi by měl autor blíže vysvětlit v rámci obhajoby.

Další otázkou pro autora je teze o nutnosti, aby myšlení v rizikové společnosti bylo rizikové na str.60: Jestliže sociální vědy produkují spíše než teorii „kognitivní mapy“ a jejich diskurs je odtržen od zakoušení jsoučna subjektu, pak podle autorova závěru je „myšlení

degradováno na letargické nicnedělání“ – by dokonce sociální vědy „degradují myšlení na statistikou kalkulaci“, která sama věří a autopoisii myšlení Systému. Otázkou je, zda k obnově myšlení postačí jen romantické odmítnutí s přijetím rizika spekulace?

Jedna formální otázka: V práci je průběžně 173 odkazů z různých knih a textů na webech na stránkách pod čarou, ty však již nejsou uvedeny v celkovém seznamu literatury, v němž je uvedeno pouze 12 knih „stěžejní literatury“.

S přihlédnutím k uvedeným nedostatkům a k obtížnosti tématu zvolené bakalářské práce doporučuji k obhajobě.

V Praze 13.6.011
PhDr Oleg Suša CSc